

N:o 140.

Af herr **K. J. Warburg**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 31, 49 och 53 regeringsformen samt §§ 10 till och med 22 äfvensom §§ 25 och 38 riksdagsordningen, så ock till öfvergångsstadgande i riksdagsordningen.*

Den kungliga propositionen om ändring i regeringsform och riksdagsordning för utvidgande af rösträtten stadgar i § 18 af riksdagsordningen, att till ledamot af Andra Kammaren endast kan utses man, som äger valrätt inom valkretsen, eller, där fråga är om stad bestående af flere valkretsar, inom någon af dessa.

Häri genom är alltså det så kallade bostadsbandet eller bostadsstrecket — d. v. s. begränsningen af valbarhet till valmän inom valdistriktet — bibehållet.

Föredragande departementschefen, hans excellens statsministern, har emellertid bland de nyttiga förändringar, som kunde tänkas förknippade med en rösträttsreform, omnämnt *utvidgning af valbarheten genom lossande af bostadsbandet*, men ansett sig icke böra ifrågasätta någon förändring i detta afseende, emedan den icke skulle äga stöd i den allmänna meningen.

En sådan reform, som redan under nuvarande förhållanden af många ansetts i hög grad önskvärd och nyttig, torde emellertid, därest det nya rösträttsförslaget genomföres, blifva i ännu högre grad af behovet påkallad, liksom den öfverensstämmer med hvad i de flesta andra europeiska land är stadgadt i samband med allmän rösträtt. Det borde sålunda kunna förväntas, att äfven hos oss i detta fall den allmänna meningen skulle kunna vinnas för en sund och rättvis reform.

Bih. till Riksd. Prot. 1906. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 50 Häft. (N:o 140.)

Man har bland motståndare till en rösträttsreform i den riktning regeringen nu föreslagit ofta hört den åsikten uttalas, att de nya valmansmassorna på många ställen skulle helt och hållet undanskjuta den hittillsvarande valmanskåren och uttränga dess representanter. Äfven om man icke delar denna uppfattning, är det dock uppenbart, att väsentliga förändringar och förskjutningar komma att inträda, och det kan väntas, att framstående representanter ej längre skola finna flertal i sin hittills varande valkrets, liksom ock mångenstädes utmärkta förmågor på förhand kunna anses uteslutna från Andra Kammaren på grund af bristande öfverensstämmelse med valmansmajoriteten inom sin valkrets.

Ett af de förnämsta argumenten för införande af ett proportionellt valsätt är ju ock, att de olika partigrupperna inom hvarje större valkretsområde skulle representeras genom sina bäste män, och att detta skulle bidraga att lyfta representationens nivå och motverka nedhugandet af framstående representanter, hvilka till äfventyrs befinna sig i mindre tal inom sitt hittillsvarande trängre valkretsområde.

Men en liknande garanti mot att viktiga samhällsintressen och olika partier komma att sakna sina främste målsmän skulle kunna ernås utan proportionella val, därest nämligen bostadsstrecket bortfölle; och denna garanti skulle komma alla partiskiftningar till godo.

Exempel från utland och inland bekräfta detta både positivt och negativt. Då helt nyligen Englands förre premierminister föll igenom i sin gamla valkrets, trädde en af representanterna för Londons City tillbaka till hans förmån och skaffade Balfour tillfälle att återinträda i underhuset såsom sin fraktions ledare. Likartade exempel skulle kunna anföras från andra land. När för tolf år sedan kammarens nyss aflidne ålderspresident tillika med sina kamrater å Östermalm stannade i mindretal vid valet, möjliggjorde de säregna valkretsförhållandena i hufvudstaden hans inväljande för tredje kretsen, tack vare en kamrats tillbakaträdande.

Ett par slående exempel kunna ock anföras på att kammaren mistat ledande män, som, därest bostadsstrecket icke funnits, lätt nog kunnat återbördas; år 1890 blef den dåvarande representanten för Leksandskretsen slagen och år 1897 riksdagsmannen för Västra Hälsingland; likaså var det rätt nära, att kammaren under 1887 års valstrider gått förlustig den svenska bondeklassens främste målsman under 1800-talets senare hälft, dåvarande riksdagsmannen för Höks härad. Det låg i sakens natur, att *motståndarne* till deras åsikter inom deras respektive valkretsar icke voro benägna återvälja dem, men det måste för hvarje oförvilladt omdöme synas obilligt och föga gagneligt, att intet tillfälle

gafs deras *meningsfränder* inom några andra valkretsar att återbörda deras krafter åt kammaren. Likaså måste det vara skadligt, att en valkrets, som till sin fulla belåtenhet varit representerad af en riksdagsman, skall vara förhindrad bibehålla honom efter hans afflyttning till annan krets.

Då år 1887 upphäfvande af bostadsbandet ifrågasattes, afstyrktes detta af konstitutionsutskottet bland annat med den motivering, att, såvidt utskottet hade sig bekant, icke inom någon valkrets försports klagan, att kretsen saknade tillgång till lämplig representant.

Äfven om detta kan medgifvas, måste det dock vara af största vikt för Riksdagens arbete, att en valkrets representeras ej blott af en i och för sig lämplig målsman utan af den, som valmännens flertal anser *värdigast* och *bäst* representera deras åskådningssätt och föra deras talan, oafsedt om han är bosatt inom kretsen eller icke. Denna reform skulle vara till gagn för alla meningsskiftningar; den skulle innebära en trygghet mot att än det ena, än det andra partiets ypperste personligheter uteslötes från att i kammaren arbeta till fosterlandets gagn hvar och en efter sin uppfattning.

Man behöfde säkerligen icke frukta, att valmännen allt för ofta skulle begagna sig af friheten att söka sin representant utom valkretsen; lokala hänsyn skulle alltid tynga i motsatt riktning.

Helst skulle jag vilja föreslå bostadsstreckets fullständiga borttagande. Då emellertid Kungl. Maj:ts proposition bibehåller den skarpa åtskillnaden mellan land och stad och då till äfventyrs farhågan för stadsbors uppträdande som riksdagskandidater i landtkommuner mångenstädes bidragit till obenägenheten för denna reform, tillåter jag mig alternativt föreslå valbarheten begränsad inom landtkretsar till landtbor, inom stadskretsar till stadsbor. Jag får alltså vördsammast framlägga följande alternativa förslag till ändring af den kungl. rösträttspropositionen, § 18 i riksdagsordningen.

antingen: »*Till ledamot af Andra Kammaren kan endast utses man, som äger valrätt inom någon af rikets kommuner.*

eller: *Till ledamot af Andra Kammaren kan endast utses — där fråga är om valkrets å landet — man, som äger valrätt inom någon af rikets landtkommuner, och — där fråga är om stadsvalkrets — man, som äger valrätt inom någon af rikets städer.*

Stockholm den 13 mars 1906.

Karl Warburg.